

GYMNÁZIUM A ZUŠ ŠLAPANICE

**Překlad odborného článku
o bibliodramatu
z anglického jazyka**

Šlapanice

2020/2021

Veronika Zapletalová

ROČNÍKOVÁ PRÁCE

Obor: Anglický jazyk

**Překlad odborného článku o bibliodramatu
z anglického jazyka**

**A translation of a professional article about bibliodrama
from English language**

Gymnázium a ZUŠ Šlapanice

VEDOUCÍ PRÁCE:

Mgr. Terezie Lípová

AUTOR:

Veronika Zapletalová

Šlapanice

2020–2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto ročníkovou práci vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Ve Šlapanicích dne 31. 1. 2021

.....
podpis

Poděkování

Děkuji Mgr. Terezii Lípové za konzultace a vedení práce. Také děkuji PhDr. Marii Klaškové za konzultace a zveřejnění práce na webových stránkách Českého katolického biblického díla.

Anotace

Ročníková práce se zabývá překladem článku o bibliodramatu z anglického do českého jazyka. V první části práce jsou uvedeny základní informace o bibliodramatu. V další kapitole *Teorie překladu* je popsán postup při překladu a úskalí s překládáním spojená. Poté je jedna kapitola věnována samotnému překladu článku. Vybraný úryvek z článku pojednává o bibliodramatu, o jeho definici a jeho jednotlivých fázích. Následuje komentář k překladu. Na závěr práce je připojen terminologický slovník.

Abstract

The thesis deals with a translation of an article about bibliodrama from English to Czech language. In the first part of the thesis main information about bibliodrama is mentioned. In the next chapter, *Theory of translation*, a process of the translation and difficulties connected to the translating are described. Afterwards, one chapter is dedicated to the translation of the article itself. The chosen extract of the article is about bibliodrama, about its definition and each of its phases. The commentary of the translation follows. At the end of the thesis a terminological dictionary is attached.

Klíčová slova

Bibliodrama, překlad, teorie překladu, terminologický slovník, Bible, komentář k překladu

Keywords

Bibliodrama, translation, theory of translation, terminological dictionary, Bible, commentary of translation

Obsah

Obsah	6
1 Úvod	7
2 Bibliodrama – základní informace	9
3 Teorie překladu.....	10
3.1 Jednotlivé fáze překladu.....	10
3.1.1 Pochopení předlohy	10
3.1.2 Interpretace předlohy	10
3.1.3 Přestylizování předlohy	10
3.2 Časté chyby v překladu	11
3.2.1 Zeugma	11
3.2.2 Neměnit význam textu.....	11
3.2.3 Dodržení terminologie.....	11
4 Praktická část – překlad úryvku odborného článku.....	12
5 Komentář k překladu	18
5.1 Složitá souvětí	18
5.2 Slovosled	19
5.3 Neznámá slova a jejich významy	19
5.4 Neznámé fráze.....	19
5.5 Problémové fráze.....	20
5.6 Překlad citací z originálu.....	20
6 Terminologický slovník.....	21
7 Závěr.....	22
Použité zdroje.....	23

1 Úvod

Bibliodrama, jedna z forem praktické práce s Biblií, není v České republice příliš známý pojem. Do naší země se bibliodrama dostalo relativně nedávno a neexistuje mnoho publikací, které se ho týkají. Většinou se jedná o diplomové práce, které jsou poměrně rozsáhlé a spíše je využijí lidé, kteří mají v úmyslu se této problematice věnovat detailněji. Co se týče knih o bibliodramatu v českém jazyce, které by byly běžně dostupné, jsem našla pouze knihu *Bibliodrama* od autorek M. Ryškové, Z. Pelechové a M. O'Brien Bodlákové (2012). Krátkých a stručných textů, které by jednoduše objasnily základní principy bibliodramatu, jsem mnoho nenašla. Proto jsem se v souvislosti s psaním ročníkové práce rozhodla vyhledat anglicky psaný článek odpovídající výše zmíněným kritériím a pokusit se ho přeložit. Mě toto téma zaujalo, sama se s prvky bibliodramatu setkávám a myslím si, že se dají uplatnit v mnoha činnostech. Z tohoto důvodu se domnívám, že by vytvoření takového článku mohlo být užitečné. Text bych následně ráda nabídla ke zveřejnění na webových stránkách Českého katolického biblického díla, aby mohl posloužit k informování možných zájemců o této problematice. Co se týče samotného procesu překládání, určitě mi přinese nové poznatky ohledně angličtiny.

Hlavním cílem mé ročníkové práce je tedy přeložit anglický článek o bibliodramatu, dále pak vytvořit terminologický slovník, analyzovat hlavní problémy překladu z anglického do českého jazyka a poskytnout ročníkovou práci ke zveřejnění na webových stránkách Českého katolického biblického díla.¹

Práce je rozdělena na několik částí. Na úvod jsem věnovala jednu kapitolu představení samotného bibliodramatu. V další kapitole *Teorie překladu* rozebírám jednotlivé fáze překladu a uvádím časté chyby při překládání. Následuje samotný překlad a komentář k němu. V poslední kapitole je uveden terminologický slovník ze slov charakteristických pro toto téma, které byly obsažené v překládaném textu.

K překladu jsem si zvolila anglický článek *Bibliodrama: Introducing Stories from Narrative Traditions in the Development of Young People's Life Orientation* od autora Jeana Agtena (2019). Tento příspěvek se zabývá rozvojem myšlení a identity mladých

¹ Webové stránky Českého katolického biblického díla: www.biblickedilo.cz

lidí za využití příběhů, díky nimž mladí lidé mohou lépe pochopit své myšlenky a propojit poselství příběhu se svým životem. Článek je mimo jiné spjat právě s bibliodramatem, kterému se chci ve své práci věnovat. Proto jsem k překladu vybrala úryvek, v němž jsou obsaženy důležité informace o bibliodramatu. Konkrétně se jedná o druhou kapitolu *Bibliodrama – Theory and Method* a o tři její podkapitoly. Tato část příspěvku mi přišla nejzajímavější a zároveň z hlediska této tematiky nejprínosnější.

2 Bibliodrama – základní informace

Podrobné definici bibliodramatu se věnuje vybraný překládaný článek. Na úvod bych však ráda zmínila stručnou definici. Pod pojmem bibliodrama se rozumí práce s biblickým textem, ke které se přistupuje interaktivním a kreativním způsobem. Účastníci zažívají poselství skrze výklad textu, zážitkovou pedagogiku nebo práci ve skupinách, kdy dojde k porovnání vlastních zkušeností s obsahem textu a s pohledem ostatních účastníků. Hlavním účelem bibliodramatu je prožití daného příběhu, nikoliv pouze jeho vyslechnutí či pochopení. (Pelechová, 2008, s. 12)

Na bibliodrama se v České republice většinou pohlíží pouze jako na práci s textem z Bible, nikoliv z jiných knih. Avšak někdo na pojem bibliodrama může pohlížet i širším způsobem a neomezovat definici jenom na práci s biblickým textem, ale zahrnout do ní i práci s texty z Koránu nebo dokonce z pohádek či mytologických příběhů. Tímto způsobem je bibliodrama vnímáno i v překládaném článku.

A v čem vlastně spočívá výhoda metod bibliodramatu? Tím, že se účastníci při bibliodramatu aktivně zapojují do práce s Biblí, zapamatují si mnohem více, než kdyby text jenom četli. Vnímáním více smysly se zvyšuje intenzita prožití poselství (Hechtová, 2020, s. 9), protože „*člověk si normálně zapamatuje (nanejvýš)*

20 % toho, co slyšel,

30 % toho, co viděl,

50 % toho, co slyšel a viděl,

70 % toho, co sám řekl,

90 % toho, co sám udělal.“ (Hechtová, 2020, s. 9)

3 Teorie překladu

3.1 Jednotlivé fáze překladu

Podle Jiřího Levého jsou „*Tři fáze překladatelské práce (...)*“

1. *pochopení předlohy,*
2. *interpretace předlohy,*
3. *přestylizování předlohy.*“ (Levý, 2012, s. 50)

Tyto fáze stručně shrnují postup při překládání a jsou pilíři každého překladu.

3.1.1 Pochopení předlohy

Základem dobrého překladu je nepochybně důkladné pochopení předlohy, jelikož z ní samotný překlad vychází. „*Od původního umělce žádáme pochopení skutečnosti, kterou zobrazuje – od překladatele pochopení díla, které tlumočí.*“ (Levý, 2012, s. 50) Bez důkladného nastudování předlohy by nebylo možné překlad vytvořit, protože překladatel musí vědět, o čem text je a musí se v něm dobře vyznat. Překladatel by si měl text důkladně, pokud je to nutné, tak i několikrát prostudovat, předtím, než jej začne překládat. (Jala Translate, 2019)

3.1.2 Interpretace předlohy

V další fázi dochází k interpretaci dané předlohy, protože „*při nesouměřitelnosti obou jazykových materiálů není možná úplná významová shoda vyjádření mezi překladem a předlohou, a pak nestačí jazykově správný překlad, ale je nutná interpretace.*“ (Levý, 2012, s. 56) Neexistuje jediný správný překlad, každý překladatel text převádí trochu jiným způsobem. Přestože se jednotlivé výklady liší, význam výchozího textu by měl být vždy zachován.

3.1.3 Přestylizování předlohy

„*Od původního umělce žádáme umělecky hodnotnou stylizaci skutečnosti – od překladatele žádáme umělecky hodnotné přestylizování předlohy.*“ (Levý, 2012, s. 63) Jelikož se výchozí a cílový jazyk liší, není možné vždycky zachovat naprosto stejný styl, občas je nezbytné některé pasáže přestylizovat.

3.2 Časté chyby v překladu

3.2.1 Zeugma

Protože je čeština, na rozdíl např. od angličtiny, jazyk, ve kterém se uplatňuje skloňování, dochází v této oblasti často k chybám. Při překladu se může jednoduše stát, že si člověk nevšimne, že má použít např. u různých sloves nebo předložek rozdílný pád a místo toho chybně použije pád stejný. (Hamšíková, 2018)

3.2.2 Neměnit význam textu

Jak upozorňuje výukový webový portál Anglická slovíčka, úkolem překladatele není upravovat výchozí text, ale pouze ho správně přeložit. Přeložený text se musí shodovat s textem originálním, nesmí nic chybět a ani do něj nemá být přidán žádný nadbytečný prvek.

3.2.3 Dodržení terminologie

Terminologie je důležitým prvkem. Jak doporučuje webový portál Anglická slovíčka, měl by se při překladu zohlednit. Pro každé téma existují specifické termíny, jež je dobré dodržovat. Význam textu se dá převést i pomocí jiných termínů, které pro danou tematiku nejsou přímo určeny, ale čtenáře znalé oboru to může překvapit. Využitím správné terminologie se docílí také profesionality překladu.

4 Praktická část – překlad úryvku odborného článku

2. Bibliodrama – teorie a postup

2.1. Definice bibliodramatu

Koncept bibliodramatu

Slovo „bibliodrama“ odkazuje na řecké slovo biblio, což znamená „kniha“, v našem případě konkrétněji knihy, ve kterých jsou zaznamenány náboženské a světské tradice, jako například posvátné knihy křesťanství a islámu nebo mýty a pohádky. Drama doslova znamená „děj“ nebo „co se děje“. To evokuje divadlo nebo jiné formy vyjádření. V bibliodramatu je biblický, koránový nebo mytický příběh (nebo jeho část) převeden do praxe jako divadelní hra. Avšak představa a metody použité v bibliodramatu nejsou omezeny pouze na použití v náboženských příbězích. Příběhy z různých kultur nebo dokonce příběhy, které vzešly ze skutečných zážitků účastníků, mohou tvořit výchozí bod bibliodramatu. Proto bibliodramatické setkání jako takové může přispět komplexním způsobem k mezikulturní a mezináboženské komunikaci. Druh bibliodramatu, který je prezentovaný v tomto příspěvku cílí na otevřenou komunikaci a na sdílení jakýchkoliv druhů příběhů, které jsou pokládány za důležité a cenné a které jsou součástí struktury charakteru účastníků. Bibliodrama jako metoda zkoumání příběhů je v tomto článku ilustrována pomocí náboženského příběhu převzatého ze sufismu. (z původního užití slova „bibliodrama“ (Zacharias) se slovo „biblio“ vztahuje k „Bibli“. Já zde používám toto slovo v širším smyslu. V evropském kontextu je slovo bibliodrama obvykle využito pouze ve spojitosti s biblickými příběhy. Podle mého názoru bychom neměli slovo bibliodrama vztahovat pouze k Bibli, ale měli bychom ho uplatnit v širším slova smyslu, který se týká „knih“.)

Mnoho učenců použilo metaforu dramatu, když psali o životě, jedním z nich je i Shakespeare:

*„Celý svět
jest jeviště a všichni mužové
i ženy pouze herci; vstupují*

*a odcházejí zas a jeden člověk
hrá ve své době mnohé úlohy;
a jejich dějstvy sedmery jest věk.*“ (Shakespeare, 2013, s. 48)

Definice bibliodramatu se pohybuje v rozmezí od „člověka, který hraje více rolí“, hraní hlavních postav příběhů – jak je to zmíněno v citaci Shakespeara – po opakované čtení vybraných scén, kde každý účastník text nahlas předčítá. Za tímto účelem vycházíme z popisu psychodramatu od psychoterapeuta Petra Felixe Kellermanna, který přizpůsobíme pro bibliodrama. V kontextu tohoto článku se na bibliodrama pohlíží jako na metodu, ve které jsou účastníci vyzváni, aby pokračovali ve svém jednání a dokončili jej skrz dramatizaci, hraní rolí a dramatickou sebe prezentaci. Je použita jak verbální, tak neverbální komunikace. Ztvárněno je několik scén zobrazujících například konkrétní interpretace tradičních příběhů (náboženských nebo světských). Scény se mohou podobat situacím z reálného života nebo být externalizací vnitřních procesů. Bibliodramatické setkání je obvykle rozčleněno do tří fází: zahřívací fáze, fáze přehrávání a fáze sdílení.

Teorie dialogického já (v originále The Dialogical Self Theory) (DST) zajišťuje pevný rámec bibliodramatu. DST dobře vystihuje mnohvrstevnatý charakter identity každého člověka a směs pocitů, které mohou doprovázet postoj člověka vůči situacím z reálného života. V DST se na člověka pohlíží jako na jedinečného vypravěče, který svou schopností vyprávět vytváří svůj životní příběh a identitu.

2.2. Metoda bibliodramatu

Bibliodrama se ztvárňuje ve vyhrazeném prostoru, na „jevišti“ vytvořeném uprostřed místnosti, ve které se účastníci scházejí. Předtím, než může drama začít, jsou účastníci předem seznámeni s konceptem bibliodramatu, s možnými interakcemi vlastností postavy a interpretacemi vlastních (ne)kompetencí a zážitků, s právem nehrát roli ve zdramatizovaných scénách a se zákazem týkajícím se sdílení zážitků mimo bezpečný prostor dané skupiny účastníků. První fáze sehraného dramatu je tzv. zahřívací fáze. Tato fáze může zahrnovat tělesné cvičení, vytvoření kolečka, ve kterém každý řekne, jak se má nebo – pokud je setkání bibliodramatu součástí více setkání – shrnutí toho předešlého. V níže uvedeném příkladu začíná setkání nabídnutím příběhu účastníkům, následně vybídnutím k tomu, aby se otevřeli vyprávění, nechali se jím dotknout

a uvažovali o tom, proč má vyprávění takový účinek a jakou možnou spojitost může mít s jejich vlastním životním příběhem.

Druhá fáze – hraní rolí a předvedení příběhu – začíná v momentě, kdy se některý z účastníků ztotožní s jednou z rolí příběhu a postaví se na jeviště. Hraní rolí končí v momentě, kdy se účastníci vzdálí od postav, které hráli.

Poslední fází bibliodramatu je fáze sdílení, během níž si účastníci sdělují zážitky a navzájem si vyprávějí o osobním významu, který předvedenému příběhu (nebo jeho části) přikládají.

Koneckonců bibliodrama pokračuje i po konání samotného setkání tím, že vznikne vztah, a získáním (lepšího) vhledu do hraného příběhu a situací v životech účastníků.

Ve fázi hraní rolí a přehrávání, účastníci na jevišti navazují kontakt s vyprávěním a postavami strukturovaným a hravým způsobem. Pravidla hry, v tomto případě struktury bibliodramatu, zaručují důvěrnost/diskrétnost vytvořeného bezpečného prostoru, a tudíž zajišťují každému účastníku možnost „dělat jako kdyby...“. Vedoucí hry, tzv. moderátor, kontroluje dodržování pravidel a dále pak dohlíží na bezpečnost vytvořeného prostoru – bezpečného prostoru, který poskytuje možnost pro zkoumání a kreativitu. V rámci tohoto bezpečného prostoru se dostanou do popředí prvky skutečných životů účastníků. Můžou zažít napětí, smích, frustraci nebo pocity úlevy. „Bezpečné prostory jsou ‚kontroverzní‘ a ‚riskantní‘ a přesto ‚hravé‘ a ‚příjemné‘ a dozrávají s možnostmi vzdělávání...“

Jakmile fáze přehrávání skončí, účastníci odloží roli postavy, kterou hráli, a ve fázi sdílení přemýšlí nad hrou z osobní perspektivy. Zážitky zastoupené v průběhu hry se nediskutují, stejně tak ani poučení do účastníkovy každodenního života. Dojmy, které jsou sdíleny během třetí fáze, se nikdy znovu nepředkládají během neformálních konverzací „mimo“. Doslova: ani mimo bezpečný prostor bibliodramatu ani mimo místnost, ve které se hra odehrávala, se tyto dojmy znovu neprobírají. Přesto je tu samozřejmě vliv na každodenní život účastníků. Z uskutečněného bibliodramatu se dá hodně naučit, což je přesně to, proč se lidé horlivě chtějí bibliodramatu zúčastnit: aby skutečně pracovali na získání jiné perspektivy, aby přemýšleli – z historické perspektivy z pohledu postav Bible/Koránu – o prastarých existenciálních dilematech, která se stejně tak objevují i v současném životě účastníků. Bibliodrama může být

v tomto smyslu považováno za laboratoř představivosti, experimentování a zkoumání, která vytváří uvědomění o společném jednání a odolnosti, vyprávění a protivyprávění.

Bibliodrama není o doslovném hraní příběhu z Bible nebo například z Koránu. Ani není o předvedení dobře navrženého scénáře jako v divadelní hře. Bibliodrama je formou přirozené improvizace, spontánní výměny mezi příběhem a účastníky. Účastníci dávají podobu své postavě nebo situaci zahrnutím prvků z vybraných částí vyprávění, ale souběžně s tím – nevědomky a intuitivně – i zahrnutím svých vlastních interpretací, které souvisí s jejich životem. Přesně tímto způsobem je umožněno, aby se setkaly individuální životní příběhy účastníků s vyprávěním. V bibliodramatu je na jevišti aktivováno jak tělo, tak mysl, ale aktivovány jsou také zážitky a vzpomínky, sny a touhy, pochyby a striktní přesvědčení ze skutečného života.

Bibliodrama je kreativní metoda pro účastníky, kteří hledají duchovní zážitky a smysl života. Pozornost je zaměřena na tvorbu sdíleného významu, ke které dochází, když se setkají osobní zážitky s příběhy (např. z Bible, Koránu nebo z národní a mezinárodní literatury). Metoda cílí na zkoumání existenciálních otázek kreativním a hravým způsobem, včleněním kontextových informací z života účastníků a zařazením sociálního kontextu, ve kterém žijí. Za použití představivosti a díky prožitému divadelnímu zážitku daných situací, bibliodrama vdechuje příběhům život a proměňuje inspiraci v tělesný zážitek. Představivost, drama, hraní rolí, loutková hra a rozmanitost umění práce s tělem, to všechno jsou v bibliodramatu „výzkumné nástroje“. Účastníci hrají postavu z vybraného příběhu a tuto postavu „zdramatizují“ v závislosti na způsobu, jakým se pozice této postavy stala/stává „hlasem“ ve „společnosti jejich myslí“.

Bibliodrama propojuje zážitky ze skutečného světa s prastarými příběhy. To je důvod, proč se sdílení zážitků – na konci hry během fáze sdílení – věnuje plná pozornost. Účastníkům je poskytnuta pomoc v rozeznávání – do té doby pravděpodobně nepovšimnuté – spojitosti mezi příběhem, hraním rolí a vlastními každodenními zážitky. Rozeznání vlastních zážitků během vzájemných připomínek může vést k pocitu úlevy nebo může dokonce vyústit v potvrzení „správnosti“ svých emocí. Z fáze sdílení se mohou vyvinout nové myšlenkové linie. Účastníci si nyní mohou všimnout souvislostí, které pro ně předtím byly neviditelné. Z poznání toho, že nemusím být jediný, kdo má tyto typy intenzivních zážitků, může vzejít vzájemná podpora. Fáze

sdílení je chvíle, kdy se mají popojít zážitky ze hry se zážitky z každodenního života a se společenskou realitou, ve které účastníci žijí. Je potřeba, aby každé bibliodramatické setkání bylo zakončeno právě fází sdílení.

2.3. Bibliodrama: bezpečný prostor – svoboda bez hranic

V bibliodramatu je improvizace základním prvkem při hraní rolí, přesto však je daná jasná struktura a je také potřeba profesionální „moderátor“. Bibliodrama se vyznačuje otevřeným a induktivním přístupem k příběhům a přístupem orientovaným na skupinu, který usnadňuje vzájemnou komunikaci a společné rozšíření repertoáru myšlenek, pocitů a jednání. Nezbytným předpokladem je otevřený přístup ke konverzacím ve skupině a o vnitřním pohledu na svět. Každému účastníkovi je dán prostor k tomu, aby zahrál/předvedl postavu nebo situaci a má právo postavu ztvárnit svým vlastním jedinečným způsobem.

Hrací prostor má jasné hranice, které jsou – doslovně i obrazně – hlídány „moderátorem“, zprostředkovatelem. Účastníci hrají/představují postavu, předmět nebo konkrétní scénu z příběhu, které jsou vymezeny mimo jejich skutečné „já“, zatímco jsou ve stejný čas ztvárňovány na základě jejich skutečného „já“ a skutečného životního příběhu. Úkol zprostředkovatele je podporovat „herce“ v jejich emocionálně nabitým zážitku ze hry a zaručit, aby ustáli úplnost představení. Pokud je to nutné, zprostředkovatel musí být schopen herce ochránit před sebou samým a ujistit se, že zůstávají pánem vlastního projevu, emocí a jednání.

Během hraní rolí jsou zabezpečeni nejen „herci“, ale také samotný text příběhu. V ideálním případě by měl být „moderátor“ odborníkem na hermeneutiku, to znamená, že se vyzná v různých typech výkladu textu – ať už je jejich původ v náboženských, filozofických nebo jiných tradicích. „Moderátor“ na bibliodramatické setkání dohlíží a zároveň nabízí možné interpretace a kladné vzorce jednání, které jsou implicitně zahrnuty v příběhu. Zprostředkovatel představuje tyto vzorce jako zrcadlo, jako pouhou možnost pro hraní/jednání. Nikdy účastníky nepřemlouvá ani nenutí. Herci mají za všech okolností svobodu, nemusí se řídit komentáři, připomínkami, instrukcemi ani ničím jiným, co zprostředkovatel navrhne. Moderátor nikdy nevyklučuje komentáře účastníků, naopak s otevřenou myslí sleduje vzájemná i protichůdná působení.

V bibliodramatu má každý účastník své tempo. Zatímco u některých lidí průlom nastane přímo na místě – během představení, u jiných se porozumění dostaví až v následujících dnech po bibliodramatickém setkání. V další části se blíže podíváme na aspekt „celoživotního učení“, které je vyvoláváno bibliodramatem.

5 Komentář k překladu

Překlad článku jsem prováděla v několika fázích. Snažila jsem se při tom dodržovat základní postupy (viz kapitola 3. *Teorie překladu*). Nejprve jsem si text prostudovala, abych zjistila, čím se zabývá a pochopila jeho význam. Poté jsem vytvořila předběžný překlad, kdy jsem se soustředila na celek. Po konzultaci jsem věnovala pozornost detailům, jednotlivým pasážím a konkrétním frázím.

Během překládání jsem narazila na určité problémy týkající se slovní zásoby, gramatiky, struktury vět a překladu jednotlivých anglických frází. V následujících podkapitolách uvádím jednotlivé překážky, se kterými jsem se potýkala, a způsob, jakým jsem je řešila.

5.1 Složitá souvětí

V textu se poměrně často objevovala složitá souvětí. Dodržení přesné struktury by bylo matoucí, proto jsem v některých případech souvětí rozdělila do více vět nebo jsem použila věty vedlejší.

Např.: „*In my view we should not limit the word bibliodrama to the Bible, but apply it in a broad way as referring to 'books'.*“ (Agten, 2019, s. 3), v češtině „Podle mého názoru bychom neměli slovo bibliodrama vztahovat pouze k Bibli, ale měli bychom ho uplatnit v širším slova smyslu, který se týká „knih“.“

nebo: „*Within this safe space elements of the real lives of the participants come to the fore, tensions can be experienced, laughter can be part of the play, frustration may arise, or feelings of relief may be experienced.*“ (Agten, 2019, s. 4), v češtině „V rámci tohoto bezpečného prostoru se dostanou do popředí prvky skutečných životů účastníků. Můžou zažít napětí, smích, frustraci nebo pocity úlevy.“

Ve výše uvedeném souvětí jsem se kromě jeho rozdělení do dvou vět ještě rozhodla druhou větu zjednodušit. Zpočátku jsem se snažila držet předlohy přesně, ale věta v překladu na mě působila příliš složitě a nepřehledně. Dalšími aspekty, které mě od doslovného překladu odradily, jsou trpný rod a slovesa „can“ a „may“, které se podle mého názoru v této situaci daly nejlépe přeložit jako sloveso „moci“ a to by se muselo v jednotlivých větách souvětí několikrát opakovat. (Samozřejmě jsem vyzkoušela i jiné překlady jako např. „smět“, ale do daného kontextu mi žádný z nich neseděl.)

Co se týče trpného rodu obecně, ne vždy jsem ho z anglického originálu přeložila i do češtiny. Aby se pasiva pořád neopakovala, bylo nutné některé z nich převést na aktiva, obzvlášť když se nacházela těsně za sebou.

5.2 Slovosled

Dalším problémem souvisejícím s překladem byl slovosled. Pro ukázkou ve větě „*Bibliodrama is not about the literal role-playing of a narrative from the Bible or the Qur'an for example.*“ (Agten, 2019, s. 5) jsem nejprve špatně umístila slovo „například“, což změnilo význam věty.

Správný překlad: „Bibliodrama není o doslovném hraní příběhu z Bible nebo například z Koránu.“

Špatný překlad: „Bibliodrama například není o doslovném hraní příběhu z Bible nebo z Koránu.“

5.3 Neznámá slova a jejich významy

Během překládání jsem narazila na několik neznámých slov např. „deemed“, „unsurpassable“, „encounter“ atd., pro jejichž pochopení jsem využila slovník. Také se mi občas stalo, že jsem omylem zaměnila význam slova. Např. slovo „contribution“ jsem nejdříve pochopila jako „přínos“, přitom byl správný překlad „příspěvek“.

Nebo jsem využila význam slova, který pro určitou situaci nebyl příliš vhodný, např. sloveso „distance“ se dá přeložit jako „distancovat“, ale v daném kontextu bylo na místě využít spíše překladu „vzdálit se“. (Slovo „distancovat“ dodávalo větě negativní význam, což se neshodovalo s významem výchozího textu.)

5.4 Neznámé fráze

V textu se taktéž objevily fráze, s nimiž jsem se předtím nesešla, např. „at the end of the day“. Přestože jsem tuto frázi neznala, dokázala jsem z kontextu pochopit význam a přeložila jsem ji jako „koneckonců“. Další ukázkou je fráze „does justice“, která se dá přeložit jako „dobře vystihuje“. I tuto frázi jsem zvládla pochopit, ale činilo mi potíže pro ni najít správný výraz.

5.5 Problémové fráze

Ve větě „*As such, a bibliodrama session can contribute in a comprehensive manner to intercultural and interreligious communication.*“ (Agten, 2019, s. 3), v češtině „Proto bibliodramatické setkání jako takové může přispět komplexním způsobem k mezikulturní a mezináboženské komunikaci.“ jsem frázi „as such“ přeložila „jako takové“.

Přestože je fráze v anglickém originále umístěna na začátku věty, rozhodla jsem se ji v překladu umístit způsobem uvedeným výše tak, aby tato věta navazovala na větu předchozí („Příběhy z různých kultur nebo dokonce příběhy, které vzešly ze skutečných zážitků účastníků, mohou tvořit výchozí bod bibliodramatu.“, v originále „*Narratives from different cultures, or even stories lifted from the real-life experiences of the participants, can form the starting point for a bibliodrama.*“ (Agten, 2019, s. 3)).

V některých pasážích jsem měla problém s doslovností překladu, např. fráze „character’s qualities“ jsem nejprve přeložila doslova jako „kvality charakteru“, po konzultaci jsem raději zvolila volnější překlad „vlastnosti postavy“. Dále jsem přemýšlela nad frází „a round of ‘how are you today’“. Doslovný překlad „kolečko ‚jak se dneska máte‘“ mi přišel zvláštní, proto jsem situaci vyřešila tak, že jsem význam z originálu do češtiny více rozepsala: „vytvoření kolečka, ve kterém každý řekne, jak se má“.

5.6 Překlad citací z originálu

V překládaném článku se objevilo pár citací jiných autorů. Uvažovala jsem nad tím, zda je mám sama přeložit či uvést citace českých překladů daných děl. Nakonec jsem se rozhodla využít obě varianty. Citaci úryvku ze Shakespearovy hry „*Jak se vám líbí*“ (Shakespeare, 2013, s. 48) jsem nepřekládala, nýbrž jsem zvolila český překlad od Josefa Václava Sládka. Ostatní citace, pro které zatím neexistuje překlad do češtiny, jsem přeložila.

6 Terminologický slovník

Bibliodrama session – bibliodramatické setkání

Director – moderátor, vedoucí bibliodramatu, který dohlíží na celkový průběh bibliodramatického setkání

Dramatic self-presentation – dramatická sebe prezentace

Externalisation – externalizace (metoda v psychoterapii)

Facilitator – zprostředkovatel²

Holy scriptures – posvátné knihy (např. křesťanství nebo islámu), slovní spojení může být též překládáno jako Bible

Inner processes – vnitřní procesy

Interreligious – mezináboženský

Narrative – příběh (náboženský, světský, mýtický aj.)

Role-playing – tzv. hraní rolí, jedná se o druhou fázi bibliodramatu, popř. se tato fáze dá nazvat jako fáze přehrávání – **phase of acting/performance**

Sharing phase/session/stage – fáze sdílení, jedná se o třetí a poslední fázi bibliodramatu

Warming-up – tzv. zahřívací fáze, jedná se o první fázi bibliodramatu³

² V překládaném textu je moderátor a zprostředkovatel vnímán jako jedna osoba. Pro doplnění bibliodrama je často vedeno dvěma (nebo i více) lidmi, v tomto případě se pro druhého člověka používá výraz druhý moderátor.

³ Překlady tří fází bibliodramatu mohou být různé, v terminologickém slovníku je uvedena jedna z možností.

7 Závěr

Cílem mé práce bylo přeložit článek o bibliodramatu z anglického do českého jazyka, vytvořit terminologický slovník, analýzu hlavních problémů při překladu z angličtiny do češtiny a poskytnout ročníkovou práci ke zveřejnění na webových stránkách Českého katolického biblického díla.

Podle mého názoru se mi cíl ročníkové práce podařilo splnit. Vytvořila jsem soupis hlavních problémů při překladu. Díky této teoretické průpravě se mi při překladu postupovalo snadněji. Dále jsem přeložila úryvek, jenž jsem si předem stanovila, což bylo mým hlavním cílem. Během překladu jsem se naučila, jak s překládaným textem pracovat. Zjistila jsem, jak se vyhnout zbytečným chybám a jak vyřešit problémy, které mohou nastat. Naučila jsem se i mnoho nových slov a frází. Taktéž jsem docílila vytvoření terminologického slovníku a ročníková práce je zveřejněna na webových stránkách Českého katolického biblického díla.⁴

Kladně hodnotím také to, že jsem se při psaní práce kromě samotného překladu a záležitostí, které jsou s ním spojeny, dozvěděla více informací o bibliodramatu. Během psaní práce jsem rozšířila své znalosti ohledně tohoto tématu, propojila jsem si různé souvislosti a na bibliodrama nyní pohlížím trochu jiným způsobem než předtím.

⁴ Odkaz na webové stránky: <http://biblickedilo.cz/prakticka-prace-s-bibli/bibliodrama/>

Použité zdroje

AGTEN, Jean (2019). Bibliodrama: Introducing Stories from Narrative Traditions in the Development of Young People's Life Orientation. [online]. [cit. 25.10.2020].

Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/333179974_Bibliodrama_Introducing_Stories_from_Narrative_Traditions_in_the_Development_of_Young_People%27s_Life_Orientation

Anglická slovíčka, 2020 [online]. [cit. 12.1.2021]. Dostupné z:

<https://www.ajslovicka.cz/clanky/jak-dobre-prekladat.html>

HAMŠÍKOVÁ, Marie (2008). Chyby, které nevnímáme, aneb co se ztratí (a najde) v překladu. [online]. [cit. 10.1.2021]. Dostupné z:

<https://www.ceskepreklady.cz/chyby-ktere-nevnimame-aneb-co-se-ztrati-a-najde-v-prekladu/>

HECHTOVÁ, Anneliese. Zažít Bibli – Metody celostní práce s Biblií. České Budějovice: Petrinum, 2020. ISBN 978-80-87900-11-6

Jala Translate (2019). What Makes a Good Translation?. [online]. [cit. 9.1.2021].

Dostupné z: <https://medium.com/not-lost-in-translation-a-guide-by-jala/what-makes-a-good-translation-a603023937ce>

LEVÝ, Jiří. Umění překladu. 4. vydání Praha: Miroslav Pošta – Apostrof, 2012.

ISBN 978-80-87561-15-7

PELECHOVÁ, Zuzana (2008). Bibliodrama. [online]. [cit. 16.1.2021]. Dostupné z:

<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/14952/?lang=en>

RYŠKOVÁ, Mireia, PELECHOVÁ, Zuzana, BODLÁKOVÁ O'BRIEN, Magdalena.

Bibliodrama. Brno: Tribun EU, 2012. ISBN 978-80-263-0213-1

SHAKESPEARE, William. Jak se vám líbí. [online]. Přel. Josef Václav SLÁDEK.
V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2013 [cit. 16.1.2021]. Dostupné z:
http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/88/41/51/jak_se_vam_libi.pdf